

TADBIR TURIZMINING RIVOJLANISHI VA ISTIQBOLLARI

Omonova Nilufar Rahmon qizi

BuxDu, Turizm va mehmonxona xo'jaligi kafedrası o'qituvchisi

E-mail: omonova.nilufar@gmail.com

Annotatsiya: Sayyohlik dunyosi dinamik bo'lib, bugungi kunda ko'p jihatdan rivojlandi va turizm sohasidagi ko'plab o'zgarishlardan biri bu har qachongidan ham ko'proq tadbirlar turizmining o'sishi bo'ldi. Barcha yoshdagi sayohatchilar sayohat tajribalarini yaxshilash uchun tadbirlarda qatnashish yoki ishtirok etishni tanlashadi. Sport tadbirlaridan tortib musiqa festivallarigacha, konferensiya yig'ilishlaridan to'ylargacha, turizm tadbirlari sanoatning ajralmas qismiga aylandi. Tadbir turizmi aholi uchun daromad keltirishi, yangi ish o'rinlarini yaratishi va mahalliy madaniyat va an'analarni targ'ib qilishi mumkin.

Kalit so'zlar: tadbirlar, ijtimoiy ahamiyat, turizm sanoati, festivallar, ish o'rinlari, daromad, tuyg'ular

Bir necha o'n yillar oldin "tadbir turizmi" hodisa sifatida turizm sanoati va tadqiqot hamjamiyatida taniqli atama sifatida o'rnatildi, shuning uchun ushbu sektorning keyingi o'sishini faqat ajoyib deb ta'riflash mumkin. Mazkur sohadagi taraqqiyotning bir belgisini 2007-yilda Getz tomonidan dastlabki tekshiruv o'tkazilgandan beri ilmiy adabiyotlarni izlash orqali aniqlash mumkin.¹

2008-2014-yil oktabr davri uchun qidiruv natijalariga asoslangan SCOPUS natijalari "tadbir" va "turizm" qidiruv so'zlari yordamida 1000 dan ortiq maqolalar haqida hisobot berish adabiyotlarda mazkur sohaga e'tibor tobora ortib borayotganini ko'rsatadi.

Shu sababli, mazkur maqolaning maqsadi tadbir turizmini tushunishimizga yordam beradigan ushbu kengayadigan bilim yadrosini namoyish qilishdir.

XX asr tugashi bilan dunyo ko'plab maxsus tadbirlarni nishonladi. Bu, shubhasiz, ommaviy tadbirlar sektorini va uni turizm qiymatida kuchaytirdi. O'shandan beri biz tadbirlar turizmining misli ko'rilmagan o'sishiga guvoh bo'ldik, bunda tenderlarga, ayniqsa mega tadbirlarga va tadbirlar uchun ta'sirchan yangi infratuzilmaga tayanadigan yo'nalishlarga katta investitsiyalar kiritildi. Tadbirlarning global ommaviy axborot vositalarida yoritilishi² ham ommaviy, ham ijtimoiy media tomonidan osonlashtirildi va tadbirlarni ishlab chiqarish va marketingda jonli xususiy sektorning o'sishi diqqatga sazovordir.

Tadbirlar va tadbir turizmi zamonaviy turmush tarzining ajralmas qismlari

¹ Getz, D., & Cheyne, J. (2002). Special event motives and behaviour. *The tourist experience*, 2, 137-155.

² Potwarka, L.R., Nunkoo, R., & McCarville, R.E. (2014) Understanding television viewership of a mega event: the case of the 2010 Winter Olympics. *Journal of Hospitality Marketing and Management*, 23(5), 536-563

sifatida qabul qilingan asosiy oqimga aylandi va ko'plab fanlar va amaliy sohalarda qonuniy tadqiqot mavzulari sifatida Urban Studies kabi kengroq ijtimoiy fanlar jurnallarida o'sib borayotgan maqolalar markazida aks ettirilgan³.

Jamiyat va madaniyatdagi festivallar, ularning roli, ma'nosi va ta'siri, sotsiologiya va antropologiyada mustahkam ildiz otgan eng yaxshi rivojlangan nutqdir. Festivallar va turizm Getz (2011) tomonidan bayram bilan bog'liq quyidagi klassik mavzularni aniqlagan tadqiqotda chuqur ko'rib chiqilgan: afsona, marosim va simvolizm; marosim va bayram; tomosha; jamoalar; mezbon-mehmonning o'zaro ta'siri (va begonaning roli); chegaralanish; haqiqiyliigi va tovarga aylanishi; ziyorat; va ta'sirlar va ma'nolar bo'yicha katta miqdordagi siyosiy munozaralar⁴.

Tadbir turizmi mezbon hamjamiyatga ko'p pul olib kelishi mumkin, bu esa uni turizm iqtisodiyotiga qimmatli hissa qo'shishi mumkin. Tadbirlar odamlarni o'ziga jalb qiladi va bunda odamlar pul sarflashadi - ular qolish uchun va ovqatlanish uchun joy qidirishadi. Tadbirlar shuningdek, ish o'rinlarini yaratadi - kimdir mehmonxona quradi, eshikda xavfsizlik xizmati va chiptalarni sotadigan mijozlarga xizmat ko'rsatish agenti kabi ish o'rinlariga ehtiyoj ortadi. Shu tariqa tadbirlar sanoati sayohat va turizm sohasidagi ko'plab ish joylariga hissa qo'shadi.

Tadbirlar, shuningdek, dunyo xaritasiga manzillarni joylashtirishga yordam beradi. Ilgari biron joy haqida eshitmagan bo'lishingiz mumkin, lekin agar ular katta tadbirga mezbonlik qilsalar, ayniqsa bu Jahon chempionati yoki Olimpiada kabi global tadbir bo'lsa, butun dunyodagi odamlar maqsad haqida bilib olishadi. Bu ko'pincha uzoq davom etadigan ta'sirga ega bo'lishi mumkin va hatto sayohat va turizm sanoatining rivojlanishi uchun katalizator bo'lishi mumkin.

“Tourist Studies” jurnalining musiqa va turizmga bag'ishlangan maxsus soni musiqa festivallari va kontsertlarining madaniy va turistik hodisa sifatida tez o'sib borayotganiga ishora qiladi⁵. Ishtirokchilar qamrab olgan mavzular orasida festival tajribasi, muxlislar, haqiqiylik va tijoratlashtirish, o'zini o'zi identifikatsiya qilish va joy marketingi kiradi. 1997-yildan buyon Samarqand shahridagi Registon maydonida har ikki yilda bir marta o'tkazib kelinayotgan “Sharq taronalari” festivali dunyoning turli mamlakatlaridan eng iste'dodli xonandalar, raqqosalar va sozandalarni jamlaydi. “Sharq taronalari” YUNESKO xalqaro madaniy tadbirlari ro'yxatiga kiritilgan bo'lib, O'zbekiston va uning merosi haqida ko'proq ma'lumot olishni istaganlar uchun mashhur tadbirdir. Festivalda dunyoning 70 dan ortiq davlatlari ishtirok etadi. O'z-o'zidan ma'lumki, mazkur xalqaro festival mamlakatning, xususan, Samarqand shahrining turistik imidjini dunyoga tanitib, destinatsiyaning ommaviylashuviga

³ Page, S. J. (1990). Sport arena development in the UK: its role in urban regeneration in London Docklands. *Sport Place*, 4(1), 3-15.

⁴ Getz, D. (1991). *Festivals, special events, and tourism*. Van Nostrand Reinhold.

⁵ Lashua, B., Spracklen, K., & Long, P. (2014). Introduction to the special issue: Music and Tourism. *Tourist Studies*, 14(1), 3-9. <https://doi.org/10.1177/1468797613511682>

yuqori hissasini qo'shadi. Ijobiy Tomoni shundaki, an'analarni saqlash, guruhning o'ziga xosligini shakllantirish va qonuniylashtirish, submadaniy guruhlar o'rtasidagi jamoalar, ijtimoiy va madaniy kapitalni yaratish, shuningdek, joyning o'ziga xosligi va fuqarolik g'ururini o'rnatishda bayramlarning ahamiyatini yaqqol namoyon qiladi.

Bundan tashqari, Buxoro shahrida har yili an'anaviy tarzda o'tkazilib kelinadigan "Ipak va ziravorlar" festivali ham ahamiyati jihatidan turizm rivojiga katta hissa qo'shadi. Mazkur festivalda O'zbekiston milliy madaniyatiga xos chiqishlar va ko'rgazmalar o'tkazilishi bilan bir qatorda gilamdo'zlik, tikuvchilik, hunarmandchilik ustalari o'z sohalari bo'yicha mahorat darslarini o'tkazishi festivalning hunarmandchilik sohasi ekspertlarini ham jalb qilishini ko'rsatadi. Festival doirasida shuningdek, yosh dizaynerlarning atlas va adras liboslari namoyish etiladi. O'zbekiston Respublikasi "Hunarmand" uyushmasi tarkibida 1101 nafar turizm sohasida faoliyat yuritayotgan⁶ hunarmandlar o'zlarining chet ellik kasbdoshlari bilan malaka almashishlari va yangi bilimlar va tajribalarga ega bo'lishlari uchun ham mazkur festival ijtimoiy-madaniy ahamiyatga ega.

Xulosa sifatida shuni aytish mumkinki, tadbir turizmi o'z ahamiyati jihatidan katta daromad keltiruvchi soha hisoblanadi. Lekin bugungi kunda mazkur soha rivoji uchun bir qancha to'siqlar mavjud. Masalan, turizmning alohida turi sifatida yetarlicha nazariy va amaliy tadqiqotlar olib borilmagan; tadbirdan olinadigan tajribaning tabiati (masalan, fenomenologiya orqali his-tuyg'ularni o'rganish; tadbir-turizmi tajribalarini esda qolarli va o'zgartiruvchi holat nima?) o'rganilmagan. Mahalliy aholi tadbirlar paytida va undan keyin qanday hissiy va emotsional tuyg'ularni boshidan kechiradi, tadbirlarning mahalliy aholi ijtimoiy hayotiga ta'siri qanday kabi savollar javobsiz qolgan.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Getz, D., & Cheyne, J. (2002). Special event motives and behaviour. The tourist experience, 2, 137-155.
2. Potwarka, L.R., Nunkoo, R., & McCarville, R.E. (2014) Understanding television viewership of a mega event: the case of the 2010 Winter Olympics. Journal of Hospitality Marketing and Management, 23(5), 536-563
3. Page, S. J. (1990). Sport arena development in the UK: its role in urban regeneration in London Docklands. Sport Place, 4(1), 3-15.
4. Getz, D. (1991). Festivals, special events, and tourism. Van Nostrand Reinhold.
5. Lashua, B., Spracklen, K., & Long, P. (2014). Introduction to the special issue: Music and Tourism. Tourist Studies, 14(1), 3-9. <https://doi.org/10.1177/1468797613511682>
6. <https://hunar.uz/?&lang=uz>

⁶ <https://hunar.uz/?&lang=uz>

7. Swarbrooke, J. (1995). Heritage tourism in to the 21st century. In Seaton, A., (ed.) *Tourism: The state of Art*, Chichester:Wiley.
8. Omonova, N. R., & Isokova, G. S. (2022). The significance of interactive methods in teaching in Higher Education. *Science and Education*, 3(12), 661-666.
9. Nilufar, O., & Hamroev, H. R. (2021, March). *MEDICAL TOURISM: PROBLEMS AND POTENTIALS OF UZBEKISTAN*. In *Euro-Asia Conferences* (Vol. 3, No. 1, pp. 34-37).
10. Omonova, N. R. K., & Djurayeva, N. B. (2021). *AN OVERVIEW OF HEALTH TOURISM WITHIN THE CONTEXT OF UZBEKISTAN'S TOURISM STRATEGY*. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 1(11), 754-759.
11. Farmonovna, E. A. (2021). *Impact of Globalization in a Handicraft Perspective in Uzbekistan*. *Spanish Journal of Innovation and Integrity*, 1, 9-13.
12. Farmonovna, E. A. (2021). *Prospectuses for the Development of National Handicrafts in Uzbekistan*. *Academic Journal of Digital Economics and Stability*, 12, 85-92.
13. Эргашева, А. (2021). *GLOBALLASHUVNING HUNARMANDCHILIK ISTIQBOLIGA TA'SIRI*. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 8(8).
14. Axrorova, N. (2023). *O'zbekistonda yoshlar turizmini rivojlantirish yo'llari*. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 33(33).
15. Axrorova, N. (2021). *The Conceptual Clarifications Of Youth Travel And Tourism In The Case Of Uzbekistan*. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 8(8).
16. Akhrorova, N. U. (2022). *Swot Analysis in Youth Tourism Development Strategies for Uzbekistan*. *American Journal of Economics and Business Management*, 5(12), 26-33.
17. Axrorova, N. (2023). *TA'LIM SIFATINI YAXSHILASHDA XALQARO KREDIT MOBILIGINING ROLI*. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 33(33).